

Araştırma / Original article**Kadına yönelik şiddet ve yaşam kalitesi****Berna BİLGİN ŞAHİN,¹ Pınar ERBAY DÜNDAR²****Öz**

Amaç: Bu çalışmada kadınların hangi sıklıkta şiddete uğradıklarını, şiddete neden olan risk etkenlerini ve yaşam kalitesi ile ilişkisini araştırmayı amaçladık. **Yöntem:** Kesitsel tipte olan araştırma, kentsel ve yarı kentsel bölgeden seçilen iki Aile Sağlığı Merkezine (ASM) kayıtlı, rastgele seçilmiş, en az bir kez evlenmiş, 15-64 yaşları arasındaki 287 kişiyle yapılmıştır. Katılımcılara 65 sorudan sorudan oluşan bir anket formu ve araştırma grubunun yaşam kalitesini ölçmek üzere Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği Kısa Formu (WHOQOL-BREF) uygulanmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların, eş veya eski eşlerinden yaşamlarında en az bir kez ve son bir yılda şiddete uğrama oranı %27.2 ve %13.6'dır. Kadınların %39.4'ü duygusal şiddet/istismar, %24.4'ü ekonomik şiddet/istismar, %23.3'ü fiziksel şiddet, %9.8'i de cinsel şiddet türlerinin en az birine uğramıştır. Şiddet gören kadınların yaşam kalitesi puanları anlamlı olarak her alanda düşüktür. Eşin çocuklukta şiddete uğraması riski en çok artıran değişkendir ve bu durum şiddetin her türünde anlamlı bulunmuştur. Kadının istemeden veya görücü usulü ile evlendirilmesi, üç ve üzerinde çocuk sahibi olma, eşin sorunlu alkol kullanımı ve kadının çocukluk çağında şiddete tanık olması kadına yönelik şiddet sıklığını artıran diğer risk etkenleri olarak bulunmuştur. **Sonuç:** Çok yönlü bir bakış açısıyla toplumda her türlü şiddetin önlenmesi ve istenmeyen evlilikler, kadının istediği sayıda çocuk sahibi olması gibi kadının statüsünü ilgilendiren konularda politika geliştirilmesi ve toplumun şiddete bakış açısının değiştirilmesi gerekmektedir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(3):203-210)

Anahtar sözcükler: Aile içi şiddet, risk etkenleri, yaşam kalitesi

Violence against women and quality of life**ABSTRACT**

Objective: The aim of this study is to determine the prevalence, risk factors of domestic violence and its relationship with quality of life in women. **Methods:** This cross-sectional study is conducted on 287 women aged between 15 and 64 years with at least one marriage and in two Family Health Center located in urban and semi-urban region. A questionnaire consists of 65 questions and World Health Organization Quality of Life - BREF (WHOQOL-BREF) Scale is applied for evaluation quality of life of participants. **Results:** The prevalence of being subjected to violence by husband or ex-husband at least one time and within last year is 27.2% and 13.6%. Women are subjected to at least one of these violence types, 39.4% emotional violence/abuse, 24.4% economic violence/abuse, 23.3% physical violence, 9.8% sexual violence. Exposure to domestic violence is deteriorate in all domains of quality of life of women. Exposure to violence in childhood of the partner is the factor significantly associated with the every kind of violence. Involuntary or prearranged marriage, having three or more children, excessive alcohol usage of husband and being witnessed to violence during childhood are found as other risk factors which increases the rate of violence against women. **Conclusion:** It is necessary to develop policies not only status of women but also to change perspective of society against violence with a multi-dimensional approach. (Anatolian Journal of Psychiatry 2017; 18(3):203-210)

Keywords: domestic violence, risk factors, quality of life

¹ Arş. Gör. Dr., ² Prof. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, Manisa, Türkiye

Yazışma adresi / Correspondence address:

Arş. Gör. Dr. Berna BİLGİN ŞAHİN, Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ABD, Manisa, Türkiye

E-mail: drbernabilgin@gmail.com

Geliş tarihi: 24.05.2016, Kabul tarihi: 01.10.2016, doi: 10.5455/apd.246081

GİRİŞ

Şiddet, insan yaşamının her alanında karşılaşılan ve dünyada giderek önemli hale gelen bir toplum sağlığı sorunu¹ ve aynı zamanda insan hakları ihlalidir. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre şiddet, 'fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve ruhsal zarara yol açması veya açma olasılığı bulunması' durumudur.² Erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddet, şiddetin en yaygın görülen biçimidir.^{3,4} Günümüzün farklı sosyokültürel yapısı içinde, kadına yönelik şiddet 21 yy.'da bile kırılması en güç tabulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵ Coğrafi sınır, ekonomik gelişmişlik ve öğretim düzeyine bakılmaksızın kadına yönelik şiddet tüm dünyada görülmektedir.⁶ Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda kadınların 1/3'ü ile 2/3'ünün eşi tarafından şiddete uğradığı saptanmıştır.^{2,7,8} Gelişmekte olan ülkelerde bu oran daha yüksek olup %20-50 arasındadır.^{8,9}

2014 yılında Türkiye genelinde yapılan 'Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet' araştırmasında yaşamının herhangi bir döneminde ve son bir yıl içinde fiziksel şiddete uğradığını belirten kadınların oranı %35.5 ve %8.2'dir. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada yaşanması yaygındır. Türkiye'de kadınların %12'si cinsel şiddete, %37.5'i iki şiddet biçiminden en az birine uğramıştır. Kadınların %43.9'unun yaşamlarının herhangi bir döneminde duygusal şiddet/istismar, %30'unun ise ekonomik şiddet/istismar biçimlerinden en az birine uğradığı belirtilmiştir.¹⁰

Şiddet, kadınların ruh sağlığında ve yaşam kalitesinde bozulmalara, sağlık hizmetlerini kullanma oranında artışa, hatta uzun dönemde bakım vermiş oldukları çocuklarının ruhsal gelişimi üzerinde olumsuz etki yapmaktadır.¹¹ Aile içi şiddetin algılanması ve tanımlanması her zaman toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerine şekillenmektedir. Bu nedenle şiddet kullanımı, toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç için gündeme geldiğinde o davranışın şiddet olarak algılanıp algılanmaması konusu sorun oluşturabilmektedir.¹² Birçok toplumda kadına şiddet uygulanması kabul edilir bir davranış olarak algılanmakta ve evliliğin sıradan bir özelliği olarak görülmektedir.¹³ Kadının şiddete bakış açısı yaşadığı toplumun kültürüne, mevcut yasal düzenlemelere, kadının eğitim ve sosyoekonomik düzeyine göre değişmektedir.¹⁴ Aile içi şiddet için temel risk etkenleri, yoksulluk ve eşin alkol tüketimi ve isten-

meyen evliliklerdir. Ayrıca kadının ve eşinin çocukluk döneminde şiddete veya istismara uğraması/tanık olması önemli risk etkenlerindendir.¹⁵⁻¹⁸

Bu çalışmada Manisa'da, seçilen iki bölgede kadınların hangi oranda şiddete maruz kaldıkları, şiddete neden olan risk etkenleri, kadının şiddeti algılama biçimi ve yaşam kalitesi ile ilişkisi araştırılmıştır.

YÖNTEM

Kesitsel tipte olan araştırma, Manisa'da kentsel ve yarı kentsel bölgeden seçilen iki ASM'ne kayıtlı 15-64 yaşları arasındaki evli veya en az bir kez evlenmiş olan kadınlarda Nisan-Mayıs 2016'da Yerel Etik Kurulu onayı alınarak yapılmıştır. Araştırmanın evreni 2781 kişiden oluşmaktadır. Örnek büyüklüğü Epi-Info Statcalc Programı yardımıyla %50 beklenen yaygınlık, %95 güven sınırında, %5 sapma ile 338 kişi olarak hesaplanmış, ancak 287 kişiye ulaşılmıştır. Katılım oranı %84.1'dir. Araştırmada küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İl Halk Sağlığı Müdürlüğüne kayıtlı adres listelerinden küme başı olarak 34 hane rastgele seçilmiş, her kümenin büyüklüğü 10 hane olarak belirlenmiştir. Veri araştırmacılar tarafından oluşturulmuş anket formu kullanılarak yüz yüze görüşme tekniği ile Kırsal Hekimlik Stajı yapan intern hekimlerce kadınların evlerinde, görüşme sırasında yalnız olmaları sağlanarak toplanmıştır. Rastgele belirlenmiş küme başı haneden veri toplamaya başlanmış ve iki ev atlanarak her kümenin 10 haneye tamamlanması hedeflenmiştir. Anket formu o anda evde bulunan 15-64 yaşları arasındaki en az bir kez evlenmiş kadınlara, sözel onamları alınıp araştırmaya katılmayı kabul edenlere uygulanmıştır. Hanede birden fazla 15-64 yaş evlenmiş kadın varlığında doğum günü veri toplanan güne en yakın kadından veri toplanmıştır. Kadınların evde bulunmaması durumunda adresler not alınmış ve ikinci kez ziyaret edilmiştir. Veri toplama süresince 58 kadın çalışmaya katılmayı reddetmiş, 27 haneye ikinci kez gidilmesine rağmen, sadece 17'si evde bulunabilmiştir. Anket formu 65 sorudan ve araştırma grubunun yaşam kalitesini ölçmek üzere WHOQOL-BREF Ölçeğinden oluşmaktadır. WHOQOL-BREF, 26 soru ve dört alandan (bedensel, ruhsal, sosyal ilişkiler ve çevre) oluşan bir ölçek olup geçerlilik çalışması yapılmıştır.¹⁹ Ölçeğin kesme puanı yoktur, artan puan yaşam kalitesinde iyiliği göstermektedir.

Kadınların şiddete uğramasını değerlendirmek için her şiddet kategorisinde en yüksek oranda

uğranan şiddet içeren davranış bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Bunlar duygusal şiddette hakarete uğrama veya küfür edilme, ekonomik şiddette kadının gelirinin elinden alınması, fiziksel şiddette tokat atma veya bir şey fırlatma, cinsel şiddette ise zorla cinsel ilişkiye girilmez. Araştırmanın bağımsız değişkenleri yaşanan bölge, yaş, meslek, eğitim düzeyi, eşin mesleği, eşin eğitimi, gelir algısı, sağlık algısı, göç durumu gibi sosyodemografik özellikler, evlilik şekli, ilk evlenme yaşı, kullanılan aile planlaması yöntemi, doğurganlık ile ilişkili değişkenler ve çocuklukta şiddete tanık olma, eşinin çocuklukta şiddete uğraması, kadının şiddete karşı olan davranış biçimi ve eşin alkol kullanmasıdır. Sosyal sınıf tanımlaması için eşin işi Boratav'ın kentsel sosyal sınıf şemasına göre belirlenmiştir²⁰ ve analizlerde alt ve üst sosyal sınıf olmak üzere iki kategoriye indirgenmiştir.

Veri analizinde SPSS 15.0 istatistik programında tek değişkenli sürekli verilerde Student's t testi, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis varyans analizi; kategorik verilerde ki-kare testi, çok değişkenli analizlerde logistik regresyon analizi kullanılmıştır. Tüm analizler için $p < 0.05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma grubunun yaş ortalaması 36.7 ± 11.3 yıldır. Kadınların %47.0'ı ilköğretim mezunu, %80.5'i ev kadını, %94.4'ü halen evli ve ilk evliliğidir. Eşlerinin yaş ortalaması 39.7 ± 11.3 yıldır, %55.4'ü ilköğretim mezunu ve %61.2'sinin mesleği alt sosyal sınıfa dahildir (Tablo 1). Araştırma grubunun %65.9'u Manisa'ya göç ile gelmiştir ve %23.7'sinin en az bir kronik hastalığı vardır, %50.5'i isteyerek veya kaçarak evlenmiştir ve ilk evlenme yaşı 19.7 ± 2.9 'dir.

Kadınların, eş/eski eşlerinden yaşamlarında en az bir kez şiddete uğrama yaygınlığı %27.2'dir. Son 12 ay içinde şiddete uğrama ise %13.6 oranındadır. Duygusal şiddet/istismar %33.1 oranıyla en siktir, bunu fiziksel (%21.3), ekonomik (%20.0) ve %8.4 ile cinsel şiddet izlemektedir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan kadınların %22.6'sı eş dışında aile içi şiddete uğramıştır. Bu kadınların %40.0'ı babasından, %29.2'si erkek kardeş/ağabeyinden, %13.8'i annesinden, %16.9'u kayınvalidesinden şiddet görmüştür. Kadınların %12.7'si gebelikte de şiddete maruz kalmıştır. Eşlerinin kendisine veya çevresine zarar verecek düzeyde alkol kullanma oranı %3.5'tir. Kadınların ve eşlerinin çocuklukta aile içi şiddete

te tanık olma oranı sırasıyla %34.5 ve %20.2'dir. Kadınların %20.6'sı çocuklarına şiddet uyguladığını belirtmiştir.

Yaşanan şiddet sonucu yaralanma oranı %28.6'dır ve bu yaralanmaların %39.3'ü tedavi gerektirecek düzeydedir. Şiddet gören kadınların %45.5'ü bu durumu kimseye anlatmamıştır. Kadınların sadece %5.2'si şiddet nedeni ile polise/savcılığa başvurmuştur. Yaşanan şiddet karşısında en yüksek oranda gösterilen tepki susma (%37.1), ikinci sıklıkta sözle karşılık vermedir (%36.1).

Evlilik sayısı, istemeden evlenmiş olmak, üçten fazla çocuk sahibi olmak, kadının ve eşinin çocuklukta şiddete tanık olması, eşin alkol kullanması tek değişkenli analizlerde anlamlı bulunan değişkenlerdir. Logistik regresyon modelinde kadına şiddet riskini eşinin çocuklukta şiddete uğraması 6.8 (2.9-15.8), istemeden veya görücü usulü evlenme 1.9 (1.0-3.6), üç ve daha fazla sayıda çocuk sahibi olmak 2.0 (1.1-3.7), kadının çocuklukta şiddete tanık olması 3.5 (1.9-6.5) kat artırmaktadır (Tablo 3).

Kadınların yaşam kalitesini şiddete uğrama ve diğer bağımsız değişkenlerle birlikte değerlendirdiğimizde, dört alanı (fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel) birlikte etkileyen etkenler kadının eğitim düzeyi, sağlık algısı, evlilik şekli, eşinden şiddet görmesi ve çocuk sayısıdır. Eğitimsiz, sağlık algısı kötü, görücü usulü veya istemeden evlenen, eşinden herhangi bir şiddet gören ve üç veya daha fazla çocuğu olan kadınlarda yaşam kalitesinin tüm alanlarında alınan puanlar düşüktür (Tablo 4).

Bunlara ek olarak kadının ve eşinin yaşının artması ve parçalanmış aile olmak fiziksel, ruhsal ve sosyal; kronik hastalık varlığı ve eşin kaybı veya ayrı olması fiziksel ve ruhsal; yarı-kentsel bölgede yaşamak çevresel; eşin eğitimsiz olması ve gelirin giderden az olması ruhsal, sosyal ve çevresel; eş mesleğinin alt sosyal sınıfta olması ruhsal ve çevresel; sağlık güvencesinin olmaması fiziksel, ruhsal ve çevresel alandaki yaşam kalitesi puanlarını düşürmektedir.

TARTIŞMA

Araştırmada kadınların eş veya eski eşlerinden yaşamlarında en az bir kez şiddete uğrama oranı %27.2 olarak bulunmuştur. Bu kadınların %6.6'sı her gün veya haftada en az bir gün şiddete uğradığını belirtmiştir. DSÖ'nün 2005

Tablo 1. Araştırma grubunun sosyodemografik özellikleri

	Kentsel Sayı	%	Yarı-kentsel Sayı	%	Toplam Sayı	%
Yaş ortalaması (Ort.±SS)	39.3±11.4		33.8±10.4		36.7±11.3	
Eğitim durumu						
Eğitimsiz	20	13.4	71	51.4	91	31.7
İlkokul-ortaokul	76	51.0	59	42.8	135	47.0
Lise-yüksekokul- üniversite	53	35.6	8	5.8	61	21.3
Meslek						
Ev kadını	109	73.2	122	88.4	231	80.5
Çalışıyor	29	19.5	16	11.6	45	15.7
Emekli	11	7.4	0	0	11	3.8
Medeni durum						
Evli	140	94.0	131	94.9	271	94.4
Eşi ölmüş	7	4.7	6	4.3	13	4.5
Eşinden ayrılmış	2	1.3	1	0.7	3	1.0
Evlilik sayısı						
İlk evlilik	139	93.3	132	95.7	271	94.4
İkinci evlilik	10	6.7	6	4.3	16	5.6
Eşin yaş ortalaması (Ort.±SS)	42.7±11.9		36.5±9.7		39.7±11.3	
Eşin eğitim durumu						
Eğitimsiz	4	2.7	31	23.3	35	12.2
İlkokul-ortaokul	69	47.3	90	67.7	159	55.4
Lise-yüksekokul- üniversite	73	50.0	12	9.0	85	29.6
Eşin mesleği						
Alt sosyal sınıf	71	49.7	98	73.7	169	61.2
Üst sosyal sınıf	72	50.3	35	26.3	107	38.8
Sağlık güvencesi						
Yok	3	2.0	14	10.1	17	5.9
SGK	139	93.2	108	78.2	247	86.1
Yeşil kart	7	4.7	16	11.6	23	8.0
Gelir düzeyi						
Gelir giderden fazla	9	6.0	12	8.7	21	7.3
Gelir gidere eşit	97	65.1	55	39.9	152	53.0
Gelir giderden az	43	28.9	71	51.4	114	39.7
Aile tipi						
Geniş	18	12.1	63	45.7	81	28.2
Çekirdek	127	85.2	68	49.3	195	67.9
Parçalanmış	4	2.7	7	5.1	11	3.8
Sağlık algısı						
Kötü	10	6.7	8	5.8	18	6.3
Orta	47	31.5	46	33.3	93	32.4
İyi	92	61.7	84	60.9	176	61.3

yılındaki 'Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Raporu'nda kadınlar arasında yaşam boyu fiziksel şiddet görme oranı %13-61 arasında saptanmıştır.²¹ İspan-ya'da kadınların %12.9'u son bir yılda eşlerin-den fiziksel şiddet gördüklerini, %16.2'si eşleri tarafından cinsel istismara uğradıklarını belirtirken; İsveç'te fiziksel şiddete uğrama oranının

kadının yaşına göre %8-20 arasında değiştiği saptanmıştır.²²

2009 yılında yapılan 'Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Çalışması'na göre, ülke genelinde evlenmiş kadınların %44'ü duygusal şiddete, yaklaşık %40'ı ekonomik şiddete, %39'u fiziksel şiddete, %15'i cinsel şiddet

Tablo 2. Kadınların şiddete maruz kalma oranı ve şiddet türleri (s=287)

	Sayı	%
Eş veya eski eşten şiddet/yaşam boyu	78	27.2
Eş veya eski eşten şiddet/son 12 ay	39	13.6
Duygusal şiddet/istismar		
Hakaret veya küfür	95	33.1
Aşağılama veya küçük düşürme	63	22.0
Zarar vermekle tehdit etme	27	9.4
Kadını kontrol etme isteği	80	27.9
Ekonomik şiddet/istismar		
Çalışmasına engel olma	54	18.8
Harcamalar için para vermeme	23	8.0
Çalışan kadının gelirini elinden alma	9	20.0
Fiziksel şiddet		
Tokat atma veya bir şey fırlatma	61	21.3
İtme, tartaklama, saç çekme	40	13.9
Yumrukla veya bir cisimle vurma	27	9.4
Tekmeleme, sürüklenme veya dövme	20	7.0
Boğazını veya bir yerini sıkma	25	8.7
Bıçak, silahla tehdit	11	3.8
Cinsel şiddet		
Zorla cinsel ilişkiye girme	24	8.4
Cinsel olarak aşağılayıcı eylem	15	5.2

içeren davranışlara uğramıştır.²³ 2014 yılında yinelenen çalışmada ise duygusal şiddet %43.9, ekonomik şiddet %30.0, fiziksel şiddet %35.5, cinsel şiddet %12.0 oranında bulunmuş-tur.¹⁰ 2010 yılında Özyurt ve arkadaşlarının Manisa kırsalında yaptığı çalışmada, aile içi şiddet oranı %32.9 olarak bulunmuştur.²⁴ 2012 yılında Edirne'de yapılan bir çalışmada eş şiddetine uğrayan kadınların oranı %61.4'tür.²⁵ 2005 yılında Sivas il merkezinde 15-49 yaşları arasındaki evli kadınlar arasında yapılan çalışmada kadınların %40.7'si aile içi şiddete uğradıklarını bildirmişlerdir.²⁶ Şiddete uğrama oranları arasındaki farkın, çalışmaların yapıldığı yer (saha/kurum) ve yaş gruplarındaki farklılıktan kaynaklandığı düşünülmüştür.

Manisa kent merkezinde yapılan bu araştırma geniş yaş aralığında ve alanda yürütülen epidemiyolojik bir çalışmadır. Çalışmamızdaki kadınların %39.4'ü duygusal şiddet/istismar, %24.4'ü ekonomik şiddet/istismar, %23.3'ü fiziksel şiddet, %9.8'i de cinsel şiddet türlerinin en az birine uğramıştır. 2008 yılında Mersin'de birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuran 15-49 yaşları arasındaki evli kadınlarda yapılan çalışmada kadınların %55'i küçük düşürücü sözlerle

Tablo 3. Kadına şiddet ile ilişkili faktörler çok değişkenli analiz, İndirgenmiş son model

Değişken	Beta	p	OR	Güven Aralığı (%95)
İstmeden-görücü usulü evlenme	0.655	0.038	1.9	1.0-3.6
3 ve üstü çocuk sahibi olmak	0.704	0.025	2.0	1.1-3.7
Kadının çocuklukta şiddete tanık olması	1.261	<0.001	3.5	1.9-6.5
Eşin çocuklukta şiddete maruz kalması	1.909	<0.001	6.8	2.9-15.8

karşılaştıklarını, %33.5'i eşinin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını, %20.6'sı ekonomik yönden şiddete uğradıklarını, %38.7'si de eşinin cinsel şiddet uyguladığını belirtmiştir.²⁷ Edirne'de yapılan çalışmada ekonomik şiddet %19.3, duygusal şiddet %9.8, fiziksel şiddet %30.4, cinsel şiddet %6.3 oranında bulunmuştur.²⁵

Şiddet gören kadınların yaşam kalitesi puanları anlamlı olarak her alanda düşüktür. Benzer olarak Leung ve arkadaşları tarafından 2005 yılında Hong Kong'ta jinekoloji/obstetri kliniğine başvuran hastalar arasında yapılan çalışmada²⁸ ve Wittenberg ve arkadaşlarının ABD'de 2007 yılında fiziksel istismara uğrayan kadınlar arasında yaptıkları çalışmada, istismar kurbanları arasında fiziksel, sosyal, çevre ve ruhsal alanda

yaşam kalitesi puan ortalamaları anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.²⁹ Norveç'te yapılan bir çalışmada da eş şiddeti mağdurlarında yaşam kalitesinin bütün alt ölçeklerde düşük puanlar bulunmuştur.³⁰ Kıvrak ve arkadaşlarının Kars'ta yaptığı çalışmada, aile içi şiddet mağdurluğu fiziksel sosyal işlev ve emosyonel rol güçlüğü alt ölçeklerinde yordayıcı değişken olarak bulunmuştur.³¹ Şiddet kadının yaşamının her alanını olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak görülmektedir.

Çalışmamızda, kadınların şiddeti algılama biçimleri farklıdır. Hakarete uğrayan veya küfür edilen kadınların bazıları, bunu bir şiddet türü olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Kadının elinden gelirinin alınması da bazı kadınlar

Tablo 4. Sosyodemografik etkenlerin yaşam kalitesiyle ilişkisi

	Fiziksel Ort.±SS	Ruhsal p Ort.±SS	Sosyal p Ort.±SS	Çevresel p Ort.±SS	p		
Eğitim durumu		0.001*		0.001*	<0.001*	0.005*	
Eğitimsiz	68.37±23.52		60.40±18.45		58.06±23.12	62.64±15.15	
İlkokul-ortaokul	71.32±18.73		64.54±14.67		64.51±18.61	65.42±14.34	
Lise ve üzeri	79.92±13.32		70.08±12.63		72.54±17.37	70.49±13.10	
Sağlık algısı		<0.001*		<0.001*		<0.001*	
Kötü	43.45±20.50		46.99±15.70		51.38±21.43	58.50±17.83	
Orta	62.21±18.67		58.10±12.51		58.60±18.24	60.18±13.91	
İyi	80.43±14.57		69.50±15.12		68.41±20.40	69.21±13.44	
Evlilik şekli		0.005^		<0.001^		0.015^	0.044^
İsteyerek-kaçarak	75.44±18.31		67.76±14.57		67.07±17.85	67.33±14.33	
Görücü/istemeden	68.91±20.83		60.97±16.55		61.20±22.59	63.86±14.96	
Eş/eski eşten şiddete uğrama		<0.001^		<0.001^		<0.001^	
<0.001^							
Evet	64.91±17.6		53.72±14.3		56.40±22.6	59.71±16.7	
Hayır	74.92±19.9		68.30±14.6		67.02±18.8	67.74±13.0	
Çocuk sayısı		<0.001^		<0.001^		<0.001^	
<0.001^							
Yok, 1-2 çocuk	76.95±17.25		68.40±14.12		67.57±18.75	68.32±13.23	
3 ve üzeri çocuk	64.79±21.35		58.14±16.60		58.85±22.04	61.38±15.61	

*: Anova; +: Kruskal Wallis; ^: Student's t testi

tarafından şiddet olarak nitelendirilmemiş, aile olmanın bir gereği olarak dile getirilmiştir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve kadının aile içindeki geleneksel rolü kadınların şiddeti algılayma biçimini değiştirmektedir. Kadına yönelik şiddet sadece eşle sınırlı kalmayıp ailenin diğer bireyleri tarafından da uygulanabilmektedir. Araştırmada eş dışında maruz kalınan şiddet oranı %22.6'dır ve bu kadınların %40.0'ına babası şiddet uygulamaktadır. İkinci sıklıkta ise erkek kardeş (%29.2) gelmektedir. Ayrıca anne ve kayınvalide tarafından da şiddet uygulandığı belirtilmiştir. Türkiye'de eş dışında babalar, kadınlara fiziksel şiddet uygulayanların başında gelmektedir. Türkiye genelinde kadınların %43'ü babalarından, %23'ü annelerinden, %18'i ağabeylerinden fiziksel şiddet görmektedir. Yetiştirdiği ailenin bireyleri yanında, eşinin aile bireyleri de kadınlara şiddet uygulayanlar arasında ön sıralardadır. Kadınların %8'i kayın-pederi ve kayınvalidesinden fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir.¹⁰ Sivas'ta yapılan çalışmada şiddet gören kadınların %91.0'i eşi, %22.7'si eşinin yakınları ve %19.7'si ise kendi yakınları tarafından şiddete uğradıklarını belirtmiştir.²⁶ Kadınların evlilik öncesi büyük oranda babadan başlayan şiddet görmelerinin evlendikten sonra eş tarafından sürmesi ve hemcinslerinden de şiddet görüyor olmaları araştırmada dikkat çeken bulgulardır.

Çalışmamızdaki kadınların %12.7'si gebelik döneminde şiddete uğramıştır. Türkiye'de gebe-

lik döneminde şiddete maruz kalma oranı 2009 ve 2014 yıllarında sırasıyla %9.7 ve %8.0'dir.^{10,23} Malatya'da gebelerde yapılan çalışmada %31.7'sinin herhangi bir şiddet türüne; %8.1'inin fiziksel, %26.7'sinin duygusal, %9.7'sinin cinsel şiddete uğradığı bulunmuştur.³² 2007 yılında Çorum'da gebeler üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise, kadınların %65'i gebelik süresi boyunca herhangi bir şiddet türüne uğramıştır.³³ Bu çalışmalara göre, Manisa'daki bu çalışmada elde edilen gebelik döneminde şiddete maruz kalma oranı 'Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet' çalışması ile uyumludur. Diğer alan çalışmalarındaki yüksek oran bulunması, bölge farklılığı ve çalışmaların sadece gebelerde yapılmış olmasına bağlanmıştır.

Kadınların şiddete uğradıklarında davranış biçimleri sorgulandığında, %59.8'i susup alttan aldığını belirtmiştir. Türkiye verilerinde bu oran %23.6 iken, Doğu örnekleminde %46.1'dir.³⁴ Manisa'da alanda yürütülen bu çalışmada gece-konu bölgesinde yaşayan ve %89.6'sı doğudan göçle gelen kadınların şiddet karşısında susup alttan alma oranı %59.5'tir. Kadınların %45.4'ü yaşadığı şiddeti kimseye anlatmadığını belirtmiştir ve bu oran Türkiye çalışması ile benzerdir.^{34,10} Türkiye'de kadınlar genelde aile içi yaşanan olayların aile içinde kalmasını düşündüklerinden bu tutum şiddetin sürmesinde önemli rol oynamaktadır. Türkiye çalışmasına (%11) benzer biçimde kadınların sadece %5.2'si şiddete uğrama nedeniyle bir kuruma başvur-

muştur.¹⁰

Kadınlara hangi nedenlerle şiddete uğradıkları sorulduğunda, %42.3'ü sinirli kişilik yapısı, kıskançlık, sorumsuzluk, boşanmak isteği gibi eşle ilgili nedenler yanında ev işlerini/çocuk bakımını ihmal etmesi, boşanma isteği, eşinden habersiz dışarı çıkması, cinsel ilişkide bulunmayı reddetmesi gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Ekonomik sorunlar da aile içi şiddet üzerine önemli bir etkidir. Kadına yönelik saldırganlığın her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği, ancak sosyoekonomik düzeyin düşmesiyle arttığı bildirilmiştir.³⁵ Günay ve arkadaşları da, aile içi şiddetin sadece düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerle sınırlı tutulmayacağını öne sürmüştür.³⁶ Manisa'da yapılan bu çalışmada şiddetin türleri ile ne gelir algısı, ne de yaşanan bölge arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bunun nedeni, algılanan gelir açısından bölgenin homojen yapıda olması, araştırmaya daha çok evde bulunan ve geliri olmayan kadınların katılmış olması olabilir.

Çalışmamızda şiddet ile ilişkili çok değişkenli analiz sonuçlarına göre, erkeğin çocuklukta şiddete uğraması riski en çok artıran değişkendir ve bu durum şiddetin her türünde anlamlı bulunmuştur. Kadının istemeden veya görücü usulü evlendirilmesi şiddet riskini 1.92 kat artır-

maktadır ve duygusal ve fiziksel şiddet türünde de istatistiksel olarak anlamlıdır. Üç ve üzerinde çocuk sahibi olma, eşin sorunlu alkol kullanımı ve kadının çocukluk çağında şiddete tanık olması kadına yönelik şiddet sıklığını artıran risk etkenleri olarak bulunmuştur. Eşinin eğitimsizliği ve çocukluğunda şiddet öyküsü ile görücü usulü evlenme diğer çalışmalarda da kadına yönelik şiddet riskini artıran değişkenler olarak belirtilmiştir.^{24,37}

Sonuç olarak, her üç kadından biri şiddete uğramaktadır, şiddet türleri içinde fiziksel şiddet %39.4 ile dikkat çekmektedir. Kadınlar ve kendilerine şiddet uygulayan eşleri çocukluklarında anne-babalarından şiddet görmüşlerdir ve bu durum şiddet görme riskini en çok artıran değişkendir. Yanı sıra, şiddet gören bu kadınların %20.2'si çocuklarına şiddet uygulamaktadır. Şiddet kültürünün kuşaklar arası aktarımı söz konusudur. Şiddet kadının yaşam kalitesinin tüm alanlarını kötüleştirmektedir.

Bu bulgulara göre, çok yönlü bir bakış açısıyla toplumda her türlü şiddetin önlenmesi ve istenmeyen evlilikler, kadının istediği sayıda çocuk sahibi olması gibi kadının statüsünü ilgilendiren konularda politika geliştirilmesi ve toplumun şiddete bakış açısının değiştirilmesi gerekmektedir.

Yazarların katkıları: B.B.Ş: Konuyu bulma, literatür tarama, planlama, araştırmanın yürütülmesi, istatistik, makaleyi yazma; P.E.D: Planlama, istatistik, makaleyi yazma.

KAYNAKLAR

1. Gürkan CÖ, Coşar F. Ekonomik şiddetin kadın yaşamındaki etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 2009; 3(2):124-129.
2. Arın C. Kadına yönelik şiddet. *Cogito* 1996; 6(7):305-312.
3. Güneri FY. Evdeki Terör/Kadına Yönelik Şiddet. *İstanbul: Mor Çatı Yayınları*, 1996.
4. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet. Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1998.
5. Dişsiz M, Şahin NH. Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: Kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 2008; 1(1):50-58.
6. Aksakal H, Atasayar M. Aile içi kadına yönelik şiddetin biyo-psiko-sosyal sonuçları üzerine bir çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* 2011; 26:1-12.
7. Heisse L. Violence against women: the hidden burden. *World Health Stat Q* 1993; 46(1):14-22.
8. ICN-International Council of Nurses. Nurses, Always There for You: United against Violence, Anti-Violence Tool Kit. Geneva, 2001.
9. Shea CA, Mahoney M, Lacey JM. Breaking through the barriers to domestic violence intervention. *Am J Nurs* 1997; 97(6):26-33.
10. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2015.
11. Bonomi AE, Thompson RS, Anderson M, Reid RJ, Carrell D, Dimer JA, et al. Intimate partner violence and women's physical, mental, and social functioning. *Am J Prev Med* 2006; 30(6):458-466.
12. Rittersberger Tılıç H. Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1998.

13. Güler N, Tel H, Tuncay FÖ. Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2005; 27(2):51-56.
14. Subaşı N, Akın A. Kadına Yönelik Şiddet; nedenleri ve sonuçları. http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf (Erişim tarihi:29.07.2016)
15. American Psychological Association. *Violence and the Family: Report of the APA Presidential Task Force on Violence and the Family*, 1996.
16. Lystad ME. *Violence in the Home: Interdisciplinary Perspectives*. New York: Brunner/Mazel, 1986.
17. Cappell C, Heiner RB. The intergenerational transmission of family aggression. *Journal of Family Violence* 1990; 5(2):135-152.
18. Koss MP, Gaines JA. The prediction of sexual aggression by alcohol use, athletic participation, and fraternity affiliation. *Journal of Interpersonal Violence* 1993; 8(1):94-108.
19. Eser E, Fidaner H, Fidaner C, Eser SY, Elbi H, Göker E. WHOQOL-100 ve WHOQOL-BREF'in psikometrik özellikleri. *3P Dergisi* 1999; 7(2):23-40.
20. Boratav K. *Sınıfların ve Grupların Sosyoekonomik Nitelikleri*. İkinci baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2004, s.33-60.
21. World Health Organization. *Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses*, Geneva. 2005 Erişim Adresi: <http://www.who.int/reproductivehealth/publication/s/violence/24159358X/en/> (Erişim Tarihi: 31.07.2016)
22. Krahé B, Bieneck S, Möller I. Understanding gender and intimate partner violence from an international perspective. *Sex Roles* 2005; 52(11-12):807-827.
23. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2008.
24. Özyurt BC, Deveci A. Manisa'da kırsal bir bölgedeki 15-49 yaş evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığı ve aile içi şiddetle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Derg* 2011; 22:10-16.
25. Şahin EM, Yetim D, Öyekçin DG. Edirne'de kadına yönelik eş şiddeti yaygınlığı ve kadınların şiddete karşı tutumları. *Cumhuriyet Medical Journal* 2012; 34(1):23-32.
26. Güler N, Tel H, Tuncay FÖ. Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2005; 27(2):51-56.
27. Yurdakul M, Güner T, Kaya D. Mersin merkez 5 No'lu sağlık ocağına başvuran kadınların eşleri tarafından şiddet görme durumlarının incelenmesi. 1. Kadın Sağlığı Kongresi, Kadına Yönelik Şiddet (20-22 Mart 2008, Ankara) Tam Metin Kitabı, 2008, s.247, Ankara.
28. Leung TW, Leung WC, Ng EHY, Ho PC. Quality of life of victims of intimate partner violence. *Int J Gynaecol Obstet* 2005; 90:258-262.
29. Wittenberg E, Joshi M, Thomas KA, McCloskey LA. Measuring the effect of intimate partner violence on health-related quality of life a qualitative focus group study. *Health and Quality of Life Outcomes* 2007; 5:67.
30. Alsaker K, Moen BE, Nortvedt MW, Baste V. Low health-related quality of life among abused women. *Quality of Life Research* 2006; 15(6):959-965.
31. Kıvrak Y, Gey N, Kıvrak HA, Kocaçaya MH, Çöpoğlu ÜS, Arı M. Kadına yönelik eş şiddeti, çocukluk travmaları, depresyon ve yaşam kalitesi: Toplum temelli çalışma. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2015; 16(5):314-322.
32. Karaoğlu L, Celbiş O, Ercan C, Ilgar M, Pehlivan E, Güneş G. Malatya'da yaşayan gebelerde aile içi fiziksel, duygusal, cinsel şiddet ve etkileyen faktörler. 1. Kadın Sağlığı Kongresi, Kadına Yönelik Şiddet (20-22 Mart 2008, Ankara) Tam Metin Kitabı, 2008, s.226, Ankara.
33. Duman NB. Kadınlara gebelik dönemi boyunca yapılan şiddetin analizi. 1. Kadın Sağlığı Kongresi, Kadına Yönelik Şiddet (20-22 Mart 2008, Ankara), Tam Metin Kitabı, 2008, s. 201, Ankara.
34. Altınay AG, Arat Y. *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. İkinci baskı, İstanbul: Punto Baskı, 2007.
35. Hoffman KL, Demo DH, Edwards JN. Physical wife abuse in a non-western society: an integrated theoretical approach. *Journal of Marriage and the Family* 1994; 56:131-146.
36. Günay Y, Ramadanoğlu E. Aile kavramı içinde kadına yönelik fiziksel şiddet olayının Adli Tıp Kurumu'na yansımaları. *Çalışma Ortamı Dergisi* 1995; 19:40-48.
37. Güleç ÖD, Yetim D, Şahin EM. Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Derg* 2012; 23:75-81.